

geschikt voor verschillende bewakingstaken. Aan het einde van de koude oorlog bleek de Nationale Reserve tevens zeer bruikbaar te zijn voor het uitvoeren van nieuwe (steunverlenings-) taken in vreedstijd. Het korps is mede daardoor een belangrijke schakel geworden tussen krijgsmacht en maatschappij.

In het rijk geïllustreerde *November Romeo treed nader!* weten de auteurs op heldere wijze een beeld te schetsen van de geschiedenis van het korps Nationale Reserve en de voortdurend hoog oplopende politieke en militaire discussies over haar voortbestaan. Mede door het nog zo prille bestaan van de Nationale Reserve was het voor de auteurs mogelijk om aan de hand van de vele persoonlijke verhalen van reservisten de geschiedenis te vertellen. Dit boek lijkt dan ook vooral voor deze doelgroep te zijn geschreven. Een tekort is echter, dat ondanks de vele persoonlijke verhalen de echte beweegredenen van de vrijwilligers om zich bij het korps Nationale Reserve aan te melden, in dit boek niet goed uit de verf zijn gekomen.

E. Maes

E. Hueting, *Op de bres voor het maatschappelijk welzijn, vijftig jaar Koningin Juliana Fonds* (Utrecht: Matrijs, 1998, 288 blz., f59,95, ISBN 90 5345 133 1).

Op 4 september 1998 bestond het Koningin Juliana Fonds (KJF) precies vijftig jaar. Dit vormde de aanleiding voor het fonds om Ernest Hueting, die als politicoloog en beoefenaar van de sociale wetenschappen verschillende publicaties over particuliere organisaties en overheidsinstellingen op zijn naam had staan, in de arm te nemen. Het resultaat is een jubileumuitgave waarin Hueting, die hierin overigens de vrije hand kreeg, een halve eeuw 'maatschappelijk welzijn' onder de loep neemt maar zich daarbij vooral toelegt op de beschrijving van de beleidsmatige ontwikkelingen binnen het Koningin Juliana Fonds.

Het boek is opgedeeld in drie delen, die elk een periode van steeds ongeveer vijftien jaar beslaan. Het eerste deel beschrijft de min of meer toevallige oprichting van het fonds. Als voortzetting van het werk van Volksherstel, dat zich in de naoorlogse dagen sterk had gemaakt voor het geestelijke en culturele herstel van de bevolking, werd in 1948 de Nationale raad voor maatschappelijk werk (NRMW) opgericht. Dit landelijk orgaan zou voortaan advies uitbrengen over de maatschappelijke zorg. Een fonds dat de te besteden gelden moest verdelen over de verschillende landelijke particuliere organisaties werd vervolgens opgericht onder de naam 'Stichting koningin Juliana fonds'. Het fonds hield zich niet direct met maatschappelijk werk bezig, maar was subsidiegever voor landelijke uitvoerende organisaties. Tot ver in de jaren zestig was het KJF vooral een (financieel) instrument van de NRMW. Ook vulde het KJF in zijn bestedingsbeleid nog veelal de overheid aan, die in de subsidiëring van landelijke organisaties vaak tekortschoot.

Pas eindjaren zestig ontwikkelde het fonds zich tot een zelfstandiger organisatie en werd de nauwe band met de NRMW losser. Ook steunde het fonds nu experimenten op het gebied van het maatschappelijk werk, die veelal niet door de overheid werden gefinancierd juist omdat ze experimenteel waren. Langzaam maar zeker werd het KJF een fonds *voor* het maatschappelijk werk in plaats van een fonds *van* het maatschappelijk werk.

Een probleem voor het KJF, dat hoofdzakelijk afhankelijk was en is van particuliere giften, bleef steeds het verwerven van financiële middelen. Moderne fondsenwervingsacties mislukten dikwijls. Het maatschappelijk werk bleek in zijn totaliteit moeilijk voor het publiek gevisualiseerd te kunnen worden en was dus voor het KJF moeilijk verkoopbaar. Zelfs de minister van CRM noemde in het midden van de jaren zeventig de maatschappelijke zorg een 'ondoordringbaar woud van landelijke particuliere instellingen'. Het vormde voor de overheid

de eerste aanzet tot de reorganisatie (decentralisatie) van de welzijnssector die in de jaren tachtig en negentig zijn beslag kreeg en waarbij sterker dan voorheen een beroep werd gedaan op de verantwoordelijkheid van de burger. Ook het fonds werd gedecentraliseerd en veranderde zijn subsidie-structuur, waarbij men zich nu rechtstreeks tot de uiteindelijke gebruiker van welzijnsvoorzieningen ging richten. Met *een public relations-beleid* werd getracht de nog steeds ondermaatse naamsbekendheid van het fonds te vergroten.

Het doel van de auteur om de lezer in *Op de bres voor maatschappelijk welzijn* een beeld te geven van vijftig jaar maatschappelijke zorg, blijkt iets te ruim gesteld. De vaak gedetailleerde uitweidingen over bestuurlijk-financiële aangelegenheden maken het boek maar voor een beperkte groep lezers interessant. Voor historici is het met name jammer dat de historische en maatschappelijke ontwikkelingen waarnaar wel wordt verwezen (koude oorlog, democratisering in de jaren zestig) vervolgens niet goed worden uitgewerkt. Dat geldt ook voor de aanvragen voor het KJF. In het boek is letterlijk een tweedeling gemaakt tussen de (op de rechterpagina's beschreven) geschiedenis van het KJF en de (op de linkerpagina's afgedrukte) voorbeelden van aanvragen, die zoals in de inleiding is vermeld, 'voor zich zullen spreken'. Op deze wijze is er helaas weinig relatie tussen de kaderteksten en de hoofdttekst in het boek. Beter was geweest, de voorbeelden van aanvragen in de tekst te integreren. Nu krijgt de lezer nauwelijks inzicht in het besluitvormingsproces ten aanzien van de honorering van de aanvragen. Pas in de laatste hoofdstukken van het tweede deel krijgen we een beperkt overzicht van gesubsidieerde organisaties en daarmee enigszins 'een indruk van de gehonoreerde projecten'. Ook is het jammer dat het fotomateriaal weinig verband houdt met de tekst en meer vragen oproept dan beantwoordt.

Ondanks deze bezwaren is *Op de bres voor maatschappelijk welzijn* een mooie uitgave geworden. Het boek bevat een overzichtelijk register op persoons- en organisatie-namen, dat het mede voor wetenschappelijke doeleinden geschikt maakt.

Annemieke van der Velden

J. J. M. Ramakers, ed., *Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945, IV, Het kabinet-Drees II, 1951-1952. In de schaduw van de Koreacrisis* (Nijmegen: Centrum voor parlementaire geschiedenis, 1997, xxvi + 817 blz., f80,-, ISBN 90 71478 51 3).

In dit vierde deel van de Nijmeegse parlementaire reeks na 1945 over het tweede kabinet-Drees — nogal fors uitgevallen voor een zo kort zittend kabinet — vormen de gevolgen van de Koreacrisis voor de Nederlandse politiek een belangrijk, zij het niet het enige onderwerp. Ook aan dit deel heeft een team van onderzoekers bijgedragen. Afgezien van een overkoepelend begin- en slothoofdstuk wordt, te beginnen met economische zaken, telkens één departement behandeld met een profiel van de minister, de belangrijkste beleidsonderwerpen, de wetgeving en haar parlementaire gang.

Het tweede kabinet-Drees behoorde eigenlijk nog tot de naoorlogse herstelperiode. In 1951 was het monetair evenwicht nagenoeg bereikt, maar eerst begin 1952 ging met koffie de laatste rantsoenering van de bon. Ook dit kabinet was een brede-basiskabinet, waarbij de samenwerking tussen KVP en PvdA mijns inziens geen 'uiterste noodzaak' was, maar gedragen werd door de ervaringen van de jaren dertig met hun massale werkloosheid. Een regeerprogram dat door de fracties was goedgekeurd en het voorzitterschap van de grootste regeringsfractie door de formateur — Romme — bevorderden de eenheid.

Een politiek conflict over de positie van de VVD in de regeringscoalitie en een persoonlijk conflict tussen de fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, Oud, en VVD-minister van buitenlandse zaken Stikker hadden — maar niet noodzakelijk — tot het ontslag geleid van